

Openingstekst:

Wanneer iets duurt dan gaan de jaren tellen. Gezamenlijk een korte trip maken dat lukt de meeste mensen wel, maar samen een wereldreis maken is een heel ander verhaal. Met zijn tweeën een gezellig avondje is zo geregeld, maar decennialang onderweg blijven met elkaar is allesbehalve vanzelfsprekend. En voor gelovigen is dat niet anders. Zo is het ook in het verhaal van God en mensen: dat is de langste relatie uit de geschiedenis.

Evert Leeftang

Lezingen:

Jesaja 55: 8-13

8. Mijn plannen zijn niet jullie plannen, en jullie wegen zijn niet mijn wegen – spreekt de HEER.

9. Want zo hoog als de hemel is boven de aarde, zo ver gaan mijn wegen jullie wegen te boven, en mijn plannen jullie plannen.

10. Zoals regen of sneeuw neerdaalt uit de hemel en daarheen niet terugkeert zonder eerst de aarde te doordrenken, haar te bevruchten en te laten gedijen, zodat er zaad is om te zaaien en brood om te eten –

11. zo geldt dit ook voor het woord dat voortkomt uit mijn mond: het keert niet vruchteloos naar Mij terug, niet zonder eerst te doen wat Ik wil en te volbrengen wat Ik gebied.

12. Vol vreugde zullen jullie uittrekken en in vrede zul je huiswaarts keren. Bergen en heuvels zullen je juichend begroeten, en alle bomen zullen in de handen klappen.

13. Doornstruiken maken plaats voor cipressen, distels voor mirtenstruiken. Zo zal de HEER zich een naam verwerven, het is een eeuwig en onvergankelijk teken.

Lucas 21: 25-31

Dan zullen er tekenen zijn aan de zon en de maan en de sterren, en op aarde zullen de volken sidderen van angst voor het gebulder en het geweld van de zee; de mensen zullen bezwijken van angst om wat er met de wereld zal gebeuren, want de hemelse machten zullen wankelen. Maar dan zullen ze op een wolk de Mensenzoon zien komen, bekleed met macht en grote luister. Wanneer dat alles staat te gebeuren, richt je dan op en hef je hoofd, want jullie verlossing is nabij!

Hij vertelde hun ook een gelijkenis: 'Kijk naar de vijgenboom en al de andere bomen. Als je ziet dat ze uitlopen, weet je dat de zomer in aantocht is. Zo moeten jullie ook weten, wanneer je die dingen ziet gebeuren, dat het koninkrijk van God nabij is.

Overweging

Toen ik eind vorig jaar in de Ekklesia was kreeg ik na de viering van iemand het nieuwe kwartaaltijdschrift genaamd 'Tegengif' in de handen gedrukt¹. Ik heb me er toen gelijk op geabonneerd. Die eerste editie begint met een introductie van predikant Ad van Nieuwpoort. Hij begint met een citaat:

'Er is nu een politieke beweging aan het groeien die voortdurend boos is en de boosheid en de agressie in de samenleving aanwakkert. Zij is niet echt in oplossingen geïnteresseerd, want ze hebben de misstanden nodig om te kunnen blijven schelden. Dat is ook het enige waar zij verstand van heeft: schelden en haten. Ze hebben geen enkel positief idee, het enige wat ze willen is het uitleven van het ressentiment. Ook opvallend: ze haten intellectuelen, ze haten kunstenaars, ze haten cultuur, ze haten alles wat niet net zo gewoon is als zij zijn. Niet opvallend,

¹ Citaten in deze overweging komen uit het kwartaaltijdschrift 'Tegengif', nummer 1, via www.tegengif.eu

volstrekt logisch, is dat de leider een populist is die alles vertelt wat de massa wil horen en waarmee hij de massa voor zijn eigen belangen kan mobiliseren.'

Na dit citaat schrijft Van Nieuwpoort: *deze woorden van cultuurcriticus Menno ter Braak in 1937 spreken voor zich.* Laat u dat jaartal even tot u doordringen. Dit waren dus woorden uit 1937. Het blijkt opeens een tekst van veel langer geleden te zijn. Want aanvankelijk lijkt je die woorden toch zo te horen alsof ze over onze dagen zouden kunnen gaan ...Iets vergelijkbaars gebeurt ook vaak met teksten over het einde der dagen zoals uit het boek Openbaringen of zoals vandaag uit het evangelie van Lucas. Ook dat zijn oudere teksten die vaak gehoord worden alsof ze over vandaag gaan.

Overigens een weinig gezellige tekst zo voor deze gastbeurt. 'Had hij niet wat leukers kunnen uitkiezen', dacht u misschien wel zojuist. Maar ja, er zijn nogal wat van dit soort teksten in de bijbel en weer: zijn ook deze donderende teksten vaak niet uitgelegd als dat het einde der tijden toch nu binnenkort echt zou aanbreken? Mensen het echt zeker wisten dat de bijbel sprak over de actualiteit van vandaag.

Op Wikipedia heb je zelfs een lijstje met data waarin is bijgehouden wanneer het einde van de wereld werd aangekondigd. Het lijstje begint in 156 na Christus met de voorspelling van Montanus dat het Nieuwe Jeruzalem zou neerdalen in de vlakte van Pepuza, een stad in Klein-Azië.

Maar ook in onze dagen steekt zo nu en dan zo'n eindtijdvoorspelling weer de kop op. Zo voorspelde de populaire predikant Harold Camping dat het einde der tijden in 1994 zou beginnen, maar toen dat uitbleef, 'ontdekte' hij dat hij zich vergist had en dat het dan toch op 21 mei 2011 zou gebeuren. Daarna wisselde hij nog tweemaal van datum en bleef het tenslotte stil. Uiteindelijk bood de predikant zijn excuses aan. Hij zei: "We hebben op een pijnlijke manier geleerd dat de hele schepping in Gods handen ligt en Hij bepaalt wanneer het einde is op Zijn tijd, niet de onze!"

Even later in 2012 kwam de voorspelling van de Maya's voor het voetlicht. Men had ontdekt dat hun tijdrekening zou stoppen op 21 december 2012. En daarmee zou dus ook de wereld vergaan.... Slechts een aantal aardbewoners zou gered kunnen worden door een ufo die verborgen zat in een berg ergens in een klein dorpje in Zuid-Frankrijk. Logisch toch? Het dorpje werd toen overspoeld door mensen en de huizenprijzen schoten de pan uit, maar toen het zo ver was, bleef de berg gesloten en zowel het einde der tijden als de ufo dienden zich niet aan.

Zomaar wat voorbeelden van hoe mensen gefascineerd raken door dat einde der tijden en dat soms ook baseerden op Bijbelse teksten die in hun ogen en uitleg hun tijd aanwezen als moment van aanbreken. En natuurlijk sommigen van die voorbeelden kunnen wij ons niet denken en misschien zelfs niet serieus nemen. Maar toch, zouden zulke bijbelteksten toch zomaar niet ook over vandaag, over onze tijd, kunnen gaan? In onze dagen gaat het toch van kwaad tot erger? Staan mensen en wereldmachten tegen elkaar op. We zien niet anders op onze journaals. We leven op een scharnierpunt van de tijd en waarbij velen zeggen dat de wereld zoals wij die kenden voorbij is. Geloven we nog in een samenleving? Las ik onlangs zelfs ergens op een billboard langs de weg.

De bijbeltekst spreekt over kosmische machten en het gebulder van de zee. En juist nu toch stijgt de zeespiegel, is klimaatsverandering een feit en dreigen hemelse machten te wankelen en wie had ten tijde van Jezus ooit kunnen denken dat dit door toedoen van ons mensen zou gebeuren? Of te wel: Is het -met alles wat gebeurt in onze tijd- nu toch zo ver?

Weer even terug naar dat nieuwe tijdschrift met Ad van Nieuwpoort, want zijn tekst ging na het pakkende citaat dat ook over onze dagen leek te gaan, nog verder. Hij schrijft: *Deze woorden van cultuurcriticus Menno ter Braak in 1937 spreken voor zich.* Dat zei dus van Nieuwpoort, maar gaat hij zelf verder:

Nee, de geschiedenis herhaalt zich nooit op precies dezelfde manier. Maar op het moment dat ons collectieve geheugen dreigt te eroderen, zullen wij waarschuwingen als deze weer in het centrum van de aandacht moeten stellen.

En eindigt Van Nieuwpoort vervolgens zijn inleiding: *Daarom zijn wij ons nieuwe kwartaaltijdschrift 'Tegengif' gaan noemen. Om met goede verhalen uit oude bronnen, met nieuwe en beproefde gedichten, met wakkere opinie en met leerzame stemmen uit het verleden en het heden onze tijd en ook onszelf een kritische spiegel voor te houden. En tegelijk ook ons geweten te oefenen in waakzaamheid. Opdat het visioen van liefde, gerechtigheid en vrede niet verwatert, maar effectief tegengif zal zijn tegen alles wat het bezielde verband bedreigt.*" Aldus van Nieuwpoort.

De geschiedenis herhaalt zich nooit precies op dezelfde manier. Dan maken we het te plat, te simpel, maar de geschiedenis kan dus wel een wake-up-call zijn, een oproep tot waakzaamheid. En zó moeten we misschien ook wel die pittige teksten uit de bijbel verstaan. Zij zijn tegengif, een kritische spiegel, oefenen ons geweten, maken ons waakzaam en houden ons het visioen van liefde, gerechtigheid en vrede helder voor ogen. Sterker nog als we teksten zoals van vandaag te letterlijk gaan maken, lezen we, denk ik, aan haar bedoeling voorbij en missen we juist haar boodschap. Het zijn namelijk teksten van verbeelding en niet een soort eschatologische rebus over de eindtijd die we moeten oplossen als een soort Bijbelse escaperoom.

'Nee', zegt de theoloog Evert Leeftang, 'onze verbeelding moet zo geladen worden dat zij onthullend naar onze tijd kijkt in het licht van Gods handelen. Ons heden wordt dan als het ware opgebroken en in de ruimte gezet van het grotere en toekomstige geheel van Gods Koninkrijk waardoor in ons ook hoop, moed, geloof en volharding geboren kunnen worden.' De teksten zijn dus geen voorspelling, geen vastgelegd schema van het verloop van de geschiedenis, maar zijn bedoeld als wake-up-call en willen **een houding** in ons wakker roepen. Ze vragen ons: Hoe is jullie houding als het in de wereld gaat van kwaad tot erger? Als mensen en volken tegen elkaar opstaan? Als het water tot de lippen staat en de machten van de chaos ons overspoelen?

Onze evangelietekst zegt: "De mensen worden onmachtig van angst voor wat er met de wereld zal gebeuren." Ja, want dat is wat er gebeurt als de wereld wankelt, als jouw eigen wereld wankelt. Of zoals een andere vertaling dat zegt: 'terwijl mensen ontziend raken van vrees'. Blijkbaar is dat wat angst met je doet: je verliest het contact met je ziel. Mensen raken afgesneden van hun bezieling en daarmee van hun contact met God. Angst trekt een mens in de kramp: je kijkt weg, je knijpt je ogen dicht. En met wat er ook nu op ons afkomt, kun je je daar van alles bij voorstellen.

En niet is alleen de vraag: wie er nog gelooft in een samenleving? Of wat er gebeurt op en met onze aarde? Nee, ook onze eigen kleine wereld dreigt soms te vergaan. Want je wereld kan vergaan als je de dood krijgt aangezegd, als je getroffen door een ziekte kiezen moet voor een meedogenloze behandeling, als je gevlucht bent en er niets meer van jouw wereld bestaat, als je worstelt om uit de kast te komen en je weer tot een gespreksonderwerp verwordt waar iedereen iets over denkt te mogen vinden, als je werken wordt stopgezet en je zoekt naar betekenis en zin, als je oud geworden bent en soms eenzaam omdat de wereld ver aan je voorbij trekt. Nee, ook wij kunnen soms best het gevoel hebben dat er een wereld vergaat....

En toch zijn die verschrikkingen en die angst niet het einde, zegt de tekst. Want ook dan mogen we ons richten op God, hier verbeeldt als de Mensenzoon die komt op de wolken als een licht in het duister. Het is zoals Huub Oosterhuis psalm 23 vertaalde en zei:

*Jij mijn herder? Niets zal mij ontbreken.
Moet ik de afgrond in, de doodsvallei,
ik zal bang zijn -- ben jij naast mij
ik zal niet doodgaan van angst.*

Of te wel de angst, het duister wordt niet ontkend. We kijken juist vanuit ons geloof niet weg, maar komen het onder ogen. En natuurlijk ik zal bang zijn – maar ben jij naast mij: ik zal niet doodgaan van angst.

Daarop proberen we te vertrouwen. Dat ook over het water van deze chaos, Gods geest zweeft en woorden klinken als van de beginne: Er zij licht. Het is nacht, maar het wordt dag. Nu wordt de tekst van vanmorgen vaak gelezen op de zondag van 1^e Advent. Ook weinig gezellig maar ergens wel logisch want ook met Advent gaat het om het komen van Hem in onze wereld.

En natuurlijk denken wij dan aan het kind van de kribbe, maar eigenlijk is het altijd Advent in de kerk. Want de kerk kijkt namelijk altijd uit naar de komst van Hem en Zijn Koninkrijk in en voor onze wereld. Dat de zachte krachten het uiteindelijk zullen winnen, dat gerechtigheid en waarheid het langst zullen duren...We zaaien in tranen, maar zullen oogsten met gejuich.

En daarom wijst Jezus ook op de vijgenboom. Als je haar ziet uitlopen, weet je dat de zomer komt. De zomer is er nog niet, maar je weet dat ze in aantocht is ook al weet je niet precies de dag of het uur. Zoals een stel dat zwanger is nog heel veel niet weet over de toekomst, maar toch weet dat die toekomst zal aanbreken en zij hun leven daar nu al helemaal op inrichten. Hun heden staat nu al volledig in het teken van die toekomst, van dat kind dat zal komen.

Momenteel is het de 40dagentijd. Een periode van bewustwording en bezinning. Een geestelijke pas op de plaats waarin we ook zoeken en uitkijken naar zijn koninkrijk en zijn gerechtigheid. Juist in deze 40 dagen klinken zo die vragen of wij durven te hopen op wat we lang niet altijd zien? Of zijn woord ook voor ons een wake-up-call is? Ook vandaag? Niet als een voorspelling die ons bang maakt of waar we onze schouders over ophalen, maar als een vraag naar onze *houding*. En tussen de regels door wordt inmiddels duidelijk wat zo'n houding behelst: het gaat om volharding en geduld te vinden te midden van alles wat er gebeurt, om met de schepping mee te zuchten en te verlangen naar vrede, om wakker te zijn en alert te leven.

Stabilitas noemen ze dat in het klooster. De belofte om erbij te blijven. Commitment te houden. Niet weg te lopen van dat waaraan je je hebt verbonden en wat hier en nu appèl op je doet. Het gaat er om te groeien en te bloeien waar je geplant bent, in deze situatie, in dit gezin, in deze organisatie waaraan je jawoord hebt gegeven en niet ergens anders.

De teksten vandaag willen ons dus wakker maken, zodat we niet in slaap vallen zoals die leerlingen deden in de hof van Getsemane. Zij hielden hun oog niet op Jezus en niet veel later sloegen ze angstig op de vlucht, deden alsof ze hem niet kenden en leverden hem zelfs uit. De teksten vandaag willen ons juist wakker maken, zodat we waakzaam zijn, onze ogen gericht houden op Zijn koninkrijk en zijn gerechtigheid.

En zijn we juist daarom niet hier vandaag weer bij elkaar? Hier horen we toch van die eeuwenoude teksten en vertelde verhalen die ook vandaag waar wil woorden, want zegt Jezus: hemel en aarde zullen verdwijnen, maar mijn woorden zullen nooit verdwijnen.

Zijn woord is er dus ook voor ons.
Zijn woord klinkt dus ook vandaag.
In onze tijd. In onze actualiteit.

Niet als een voorspelling, maar om ons wakker te maken.
Om ons te bemoedigen: Houd moed. Hou vol.
Kijk naar de knoppen van de vijgenboom.

Zijn woord dat als een tegengif kan zijn, een kritische spiegel.
Zijn woord oefent ons geweten en maakt ons waakzaam.

Opdat het visioen van liefde, gerechtigheid en vrede niet verwatert, maar effectief tegengif zal zijn tegen alles wat bezielde verband bedreigt.

Amen

Slottekst:

Er gaat het verhaal dat een Amerikaan tijdens de Vietnamoorlog elke vrijdag tegenover het Witte Huis stond met een protestbord tegen de oorlog. Op een dag stapte een journalist op hem af en vroeg met een spottend glimlachje: 'Denkt u nu echt dat u de wereld zult veranderen door hier te staan?' 'De wereld veranderen?' vroeg de man. 'Ik ben er helemaal niet op uit de wereld te veranderen. Ik wil alleen niet dat de wereld mij veranderd.'

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekkesialeiden.nl
info@ekkesialeiden.nl